

POL2900

Bacheloroppgave i Internasjonal politikk

Vår 2019

Elise Hartvedt Knudsen

Handelspolitikken til USA

Hvilke økonomiske og politiske årsaker legges til grunn for at USA har mistet tillit til det liberale handelssystemet?

Antall ord: 8342

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1. Innledning	4
2. Teoridel	5
2.1 Internasjonal politisk økonomi	5
2.2 Økonomisk liberalisme	6
2.2.1 Liberal tolkning av internasjonal handel	7
2.2.2 Liberal tolkning av multilateralisme og institusjoner	7
2.2.3 Liberal tolkning av økonomisk globalisering	8
2.3 Økonomisk nasjonalisme	8
2.3.1 Nasjonalistisk tolkning av internasjonal handel	9
2.3.2 Proteksjonisme	10
2.4 Kritikk av perspektivene	10
2.4.1 Kritikk av økonomisk liberalisme	10
2.4.2 Kritikk av økonomisk nasjonalisme	11
3. Metodedel	13
4. Empiridel	14
4.1 Internasjonal handel etter den kalde krigen, med fokus på USA og Kina sin rolle	14
4.1.1 USAs rolle etter den kalde krigen	14
4.1.2 Globaliseringens oppblomstring	15
4.1.3 Institusjoner og multilaterale avtaler	16
4.1.4 Kina sin fremvekst	17
4.2 Årsaker til USA sin nye handelspolitikk	18
4.2.1 Økonomiske årsaker; handelsunderskudd og økte forskjeller	19
4.2.2 Økonomiske årsaker; handelsavtaler som et null-sum-spill	22
4.2.3 Økonomiske årsaker; urettferdig konkurranse og tollavgifter	23
4.2.4 Politisk årsak; USA sin selvråderett	24
5. Analyse- og drøftingsdel	26
5.1 Historisk brudd	26
5.2 Nasjonalistiske verdier	27
5.3 Asymmetrisk handel	27
5.4 Mangel på lederskap	28
6. Egen refleksjon	30
6.1 Videre forskning	30
6.2 Styrker og svakheter ved oppgaven	30
7. Avslutning	31
8. Litteraturliste	32

Sammendrag

Oppgaven ser på hvilke økonomiske og politiske årsaker som legges til grunn for at USA, og Trump-administrasjonen har en manglende tillit til det liberale handelssystemet, og hvorfor Trump trekker seg ut av multilaterale avtaler. Trump sin nasjonalistiske handelspolitikk er et historisk brudd, fordi det strider mot et handelssystem som har eksistert i 70 år, etablert av USA, basert på liberalistiske verdier.

Oppgaven bruker teoriene om økonomisk liberalisme og økonomisk nasjonalisme til å forklare ulike måter å styre internasjonal økonomi. Økonomisk liberalisme fremmer internasjonalt samarbeid, frihandel og gjensidig avhengighet, mens nasjonalistenes overordnede mål er statsbygging og politisk autonomi. Internasjonal handel er utgangspunkt for konflikt og aldri symmetrisk, og nasjonalister vil derfor fremme økonomisk proteksjonisme for å beskytte statens økonomi.

Trump's handelspolitikk kom som en reaksjon mot den sterke globaliseringen i kjølvannet av liberaliseringsbølgen etter Den kalde krigen. Millioner av amerikanske industriarbeidsplasser har blitt borte, og økende økonomiske forskjeller og et begrenset handlingsrom gjør at det har vokst frem en mistillit til det globale handelssystemet. Trump vant frem med sin nasjonalistiske dagsorden, og ble stemmen til de amerikanske industriarbeiderne som har mistet jobbene.

Oppgaven ser på årsakene til hvorfor Trump mener det liberale handelssystemet mangler troverdighet. For å forklare årsaksfaktorene, består oppgaven av en "mixed method", som kombinerer bruk av kvantitative og kvalitative data. De kvantitative dataene illustrerer USA sine økonomiske utfordringer og Kina sin vekst. De kvalitative dataene består av Trump sine uttalelser, tiltak og politikk som gjenspeiler hans mistillit til det liberale handelssystemet. USAs handelsunderskudd, antakelser om urettferdig handel med Kina, en null-sum-forståelse av handel og svekkelse av landets selvråderett er årsaksfaktorer jeg har lagt til grunn for Trump sin handelspolitikk. Trump sin løsning er å isolere seg mer fra internasjonal handel gjennom å trekke seg fra/reforhandle frihandelsavtaler, kritisere internasjonal institusjoner som WTO, innføre avgifter på import fra utlandet og starte handelskrig med Kina. Trumps handelspolitikk støtter i liten grad internasjonalt samarbeid, og vil tilbake til tiden med sterke nasjonalstater.

1. Innledning

“Trumps handelspolitikk innebærer slutten på 70 år med USA i ledelsen for det globale handelssystemet, og den liberale verdensorden” skriver forsker Arne Melchior ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) (2017). Skepsisen mot globaliserings- og liberaliseringsbølgen som vokste raskt i kjølvannet av den kalde krigen, har økt de siste årene. Opprettelsen av frihandelsavtaler og institusjoner på tvers av land, og den økende graden av gjensidig avhengighet, har vært fundamentet i handelssystemet siden etterkrigstiden. Perioden fra 1980 og frem til i dag har bestått av en voldsom økonomisk vekst, men også av nye økonomiske utfordringer og nedturer. Forståelsen av fordelene ved internasjonal økonomisk samarbeid er svært ulike, og i de siste ti årene har det vokst frem en usikkerhet om hvorvidt det globale handelssystemet fungerer.

USA sin president Donald Trump er én av de som har mistet tillit til det liberale handelssystemet, og mener at de eksisterende handelsavtalene er årsaken til USA sine økonomiske utfordringer. Handelsavtalene er ikke en vinn-vinn-situasjon for USA, men til fordel for andre land. Handelspolitikken under Trump er et historisk brudd, og USA går nå i retningen av proteksjonisme og økonomisk nasjonalisme (Melchior, 2017, s. 5).

I denne oppgaven skal jeg se på *hvilke politiske og økonomiske årsaker som legges til grunn for at USA, og Trump-administrasjonen, mener at den det liberale handelssystemet mangler troverdighet, og hvorfor han trekker seg ut av multilaterale avtaler*. Mekanismene som ligger bak består av mange faktorer, men jeg har valgt å avgrense oppgaven til fire årsaker. USA sitt handelsunderskudd, misfornøyde amerikanere, urettferdig konkurranse og ønske om å styrke landets nasjonale suverenitet er årsaksfaktorer som jeg har vektlagt i min analyse.

Teoridelen tar utgangspunktet i økonomisk liberalisme og nasjonalisme, som er et godt rammeverk for å forstå handelspolitikken fra 1980 og til i dag. Empiridelen består av to deler: første del tar for seg det økonomiske systemet fra 1980 og frem til i dag, med fokus på USA sitt lederskap og Kina sin fremvekst. Andre del tar for seg de økonomiske og politiske årsakene til Trump sin radikale handelspolitikk, og består av en mixed method hvor jeg tar i bruk både kvantitative og kvalitative elementer i årsaksforklaringen. Analysedelen vil kombinere teori og empiri, og drøfte dette opp mot Trump sin handelspolitikk.

2. Teoridel

I denne delen av oppgaven skal jeg ta for meg relevante begreper, definere internasjonal handelspolitikk og se på to ideologiske økonomiske retninger: økonomisk liberalisme og økonomisk nasjonalisme. Fokuset vil ligge på forskjellen mellom liberalismens frie marked hvor økonomisk globalisering står sterk, og økonomisk nasjonalisme hvor proteksjonisme og merkantilisme er ønsket. Teoridelen vil ta utgangspunktet i boken til Robert Gilpin “The Political Economy of International Relations” fra 1987 og boken til Nye & Welch “Understanding Global Conflict and Cooperation” fra 2013. Til slutt vil teoridelen bestå av Gilpin sin kritikk mot de økonomiske ideologiene, og drøfte deres utfordringer.

2.1 Internasjonal handelspolitikk

For å kunne forstå internasjonal handelspolitikk er vi avhengig av å studere internasjonal økonomi og hvordan økonomien styrer kreftene i verden. Selv om økonomiske faktorer alltid har spilt en viktig rolle i det internasjonale systemet, har moderniseringen og utviklingen av verden knyttet internasjonal politikk og økonomi tettere sammen. I løpet av de siste århundrene har den gjensidige avhengigheten av nasjonale økonomier blitt fundamentet i den internasjonale politiske økonomien gjennom økt handel, investeringer og teknologisk utvikling (Gilpin, 1987, s. 4).

Gilpin mener at “politisk økonomi” er samspillet mellom stat og marked, og hvordan de politiske prosessene påvirker den økonomiske aktiviteten, og hvordan de fordeler og distribuerer kapital (Gilpin, 1987, s. 8). Verdensøkonomien er derfor avhengig av staters relasjoner og hvordan stater velger å bruke sin økonomiske innflytelse på markedet.

Gilpin trekker frem tre utfordringer ved samspillet mellom stat og marked, som er viktig ved studiet av politikk. Gilpin peker på hvordan markedet sin gjensidighet blir påvirket av internasjonal politikk, og spesielt tilstedeværelse eller fravær av politisk lederskap. I tillegg kan økonomisk og politisk endring gi en intens konkurranse mellom stater om den globale beliggenheten av økonomisk aktivitet. Den siste utfordringen Gilpin trekker frem er effekten av verdensmarkedet på økonomisk utvikling, og staters mulighet til å kontrollere eller påvirke regler for handel, utenlandske investeringer, samt andre aspekter av internasjonal politisk økonomi. Hver stat ønsker gevinster til sin fordel, og hver stat ønsker å ha sin mening i

beslutningprosessen om reglene i det internasjonale systemet. Staters politiske makt og innflytelse vil derfor ha betydning for hvilken grad de klarer å kontrollere og påvirke den internasjonale økonomien, og det gjenspeiler hvor nært knyttet den internasjonale politikken og økonomien er (Gilpin, 1987, s. 24).

Det finnes flere måter å se økonomisk politikk på, men de faller ofte innenfor tre begrensede perspektiver, ideologier og tankeskoler: økonomisk liberalisme, nasjonalisme og marxisme. Dette er ideologier som har dominert menneskeheten det siste århundre, og er svært ulike i deres syn på hvordan forhold mellom samfunn, stat og marked skal se ut. En ideologi er i følge Heilbroner, et tanke-system eller en tro som dominerer og forklarer hvordan deres sosiale system fungerer og hvilke prinsipper som eksisterer (Heilbroner, 1985, s.197).

2.2 Økonomisk liberalisme

Liberalistiske ideer stammer helt fra 1600-tallet, med fokus på at individet går foran samfunnet. Siden den gang har den preget samfunnsutviklingen i de fleste vestlige land, og blitt videreutviklet i mange ulike varianter og retninger.

Økonomisk liberalisme er en form for liberalisme, og separerer i større grad økonomi og politikk fra hverandre, i en antakelse om at de fungerer på egenhånd. Hovedkjernen hos liberalistene er ideen om individualisme, som frihet og privat eiendom, med minimal innblanding fra staten, og et fritt og åpent marked. Liberalismens mål er å oppnå et markedssystem som skal gi maksimal aktivitet og økonomisk vekst, og at det vil forbedre den individuelle velstanden. De er forpliktet til det markedet og den prismekanismen som er mest effektivt for både nasjonale og internasjonale økonomiske forhold. Tanken er også at den økonomiske aktiviteten og veksten vil forbedre staters makt og sikkerhet, og at den gjensidige avhengigheten vil gi en fredsskapende dimensjon. Dette er fordi nasjonene vil ha et ønske om å fremme et samarbeidsforhold på bakgrunn av de økonomiske fordelene gjennom handel og gjensidig avhengighet. Det økonomiske samarbeidet vil skape felles interesser og en forpliktelse til status quo (Gilpin, 1987, s. 27, 28, 29).

2.2.1 Liberal tolkning av internasjonal handel

Handel er det eldste og viktigste økonomiske bindeleddet mellom nasjoner, og har vært sentralt i evolusjonen av internasjonale relasjoner. Handel har gjort at gjensidig avhengighet

på verdensmarkedet har blitt avgjørende og har satt dype spor i den internasjonale politiske økonomien (Gilpin, 1987, s. 171).

I følge en liberalistisk økonomisk ideologi vil åpne markeder og frihandel være fundamentet i et vellykket økonomisk system. Adam Smith, markedsøkonomiens far, mente at nøkkelen til nasjonal velstand og makt er økonomisk vekst. Smith mente at økonomisk vekst er en funksjon av arbeidsdeling som er avhengig av markedet. Smith sin handelsteori verdsetter fordelene av territoriell arbeidsdeling basert på absolutt fortrinn.¹ Han mente derfor at innføring av barrierer mot bytting av goder og forstørrelse av markedet, vil begrense innenlands velstand og økonomisk vekst. Handel må derfor være fri og nasjoner må spesialisere seg i det de gjør best, slik at de kan bli rike og mektige (Ellsworth, 1964, s. 60-61).

I tillegg til de økonomiske fordelene ved handel, mener liberalister at handel er fredsskapende fordi de tror at økonomisk avhengighet skaper positive bånd mellom mennesker, og det skaper harmoni og felles interesser på tvers av samfunn. Denne sosiale kontakten skal redusere konflikt gjennom å fremme forståelse og samarbeid (Nye & Welch, 2013, s. 66). Handel vil gi stater viktigere interesser som gjør krig mindre viktig, og et lands handelstilbud er mer avgjørende for en stats maktposisjon enn militære erobringer (Nye & Welch, 2013, s. 64).

2.2.2 Liberal tolkning av multilateralisme og institusjoner

En stor del av markedstankegangen hos liberalister er vektleggingen av multilaterale avtaler og institusjoner, og deres betydelige innflytelse. Multilateralisme innebærer samhandling og koordinering av forhold mellom tre eller flere stater i henhold til et sett med regler eller prinsipper. John Ikenberry mener at multilateralisme innebærer en reduksjon av politisk autonomi fordi staters handlinger er en viss grad begrenset av vedtatte regler (Ikenberry, 2003, s. 534). Hensikten med institusjoner og avtaler er at de gir informasjon og et rammeverk som danner forventninger. I tillegg tillater det mennesker å tro at de ikke vil havne i konflikt, fordi det reduserer følsomheten rundt sikkerhetsdilemmaet og demper de negative effektene ved anarki (som usikkerhet og manglende evne til å dyrke tillit) (Nye & Welch, 2013, s. 66). John Herz introduserte sikkerhetsdilemmaet i 1950, og er et kjent

---

¹ Hvert land produserer den varen de er mest effektive på, og spesialiserer seg i den varen. Landet har derfor absolutt fortrinn på varen (Grønn, 2005, s. 385).

konsept og reflekterer den grunnleggende logikken av offensiv realisme. Essensen til dilemmaet går ut på når stater øker sin egen sikkerhet, vil dette svekke andre staters sikkerhet. Herz mener den beste måten å overleve på i et anarki er å utnytte andre stater og få makt på deres bekostning. Det beste forsvaret er å være god offensiv (Mearsheimer, 2001, s. 36).

I følge liberalismen vil institusjoner og avtaler stabilisere et sett med forventninger. For det første gir det en følelse av kontinuitet, i den grad at en forventer at institusjonene og avtalene vil bestå i lang tid. For det andre vil institusjonene og avtalene ha en god effekt gjennom økt gjensidighet og god informasjonsflyt på tvers av stater og selskaper. For det tredje mener liberalister at institusjoner og avtaler er viktig for å kunne løse konflikter fordi det skapes et klima med en forventning om stabil fredsutvikling (Nye & Welch, 2013, s. 66 og 67).

2.2.3 Liberal tolkning av økonomisk globalisering

Globalisering, definert som et verdensomspennende nettverk bestående av gjensidig avhengighet, har vokst i takt med den dominerende liberale politikken i løpet av det nittende århundre (Nye & Welch, 2013, s. 255). Liberalistenes idé om hvordan verden skal ut, basert på økonomisk samarbeid og internasjonale avtaler, har ført til en verden som har blitt et globalt sammenvevd system der alle er avhengig av hverandre. Liberalisering av internasjonal handel og kapitalbevegelser er nødvendige forutsetninger for globalisering. Verdensøkonomien blir sett på som et produkt av kapitalismens og liberalismens vekst, og globalisering har vært en tendens i hele kapitalismens alder. Den økte graden av globalisering, dvs. økonomisk integrasjon og internasjonal arbeidsdeling, blir vist gjennom veksten i verdenshandelen (Skarstein, 1998, s. 28). I tillegg til det økonomiske aspektet ved globalisering, vil liberalister påstå at den gjensidig avhengigheten og interaksjonen mellom stater vil spre kulturelle og sosiale gevinster i form av felles verdier og ideer.

2.3 Økonomisk nasjonalisme

I likhet med økonomisk liberalisme, har økonomisk nasjonalisme gjennomgått flere forvandlinger over de siste århundre. Merkenavnene har vært i forandring og variert i alt fra merkantilisme til proteksjonisme. Ideologien har likevel et felles sett av temaer og holdninger, og det sentrale innenfor økonomisk nasjonalisme består av ideen om at økonomisk aktivitet er og bør være underordnet målet om statsbygging og statens interesse

(Gilpin, 1987, s. 31). Nasjonal sikkerhet, militærmakt og staten som første prioritet er fundamentet i denne ideologien.

Jacob Viner argumenterer for at økonomiske nasjonalister deler en felles oppfattelse av forholdet mellom rikdom og makt. Han mener at alle merkantilister, uavhengig periode, land eller status, må følge et sett med antakelser; (1) rikdom er avgjørende for å oppnå makt, både for sikkerhet og for angrep, (2) makt er avgjørende og et verdifullt middel for å bevare og skaffe formue og rikdom, (3) rikdom og makt er begge nødvendige for nasjonalpolitikken og (4) det er en langsiktig harmoni mellom disse som er målet, selv om det i spesielle tilfeller kan være nødvendig å gjøre økonomiske ofre for militær sikkerhet, som vil på sikt gi velstand (Viner, 1958, s. 286). Mens liberale økonomer ser på jakten mellom makt og rikdom, har nasjonalister en tendens til å betrakte de to målene som komplementære (Knorr, 1944, s.286).

2.3.1 Nasjonalistisk tolkning av internasjonal handel

Mens liberalister understreker de gjensidige fordelene ved internasjonal handel, anser nasjonalister disse forholdene som utgangspunktet for konflikt og usikkerhet. Selv om de ikke utelukker internasjonalt økonomisk samarbeid og en forfølgelse av liberal politikk, mener nasjonalister at økonomisk gjensidig avhengighet aldri er symmetrisk (likevekt) (Gilpin, 1987, s. 34).

I motsetning til liberalister mener økonomiske nasjonalister at frihandel er skadelig fordi det undergraver nasjonal autonomi og statskontroll over økonomien, og utnytter sterke økonomier. Nasjonalister mener at i en verden med frihandel har handelsvilkårene en tendens til å favorisere den mest industrialiserte avansere økonomien. De argumenterer for at spesialisering, spesielt vareeksport, reduserer fleksibilitet, øker sårbarheten til økonomien ved uhensiktsmessige hendelser og underordner den innenlandske industrien som nasjonal sikkerhet, arbeidsplasser og andre verdier (Gilpin, 1987, s. 183). Økonomiske nasjonalister favoriserer derfor økonomisk proteksjonisme og statlig kontroll over internasjonal handel (Gilpin, 1987, s. 180).

2.3.2 Proteksjonisme

Alexander Hamilton fremmet opprinnelsen av den moderne økonomiske nasjonalismen og forsvarte økonomisk proteksjonisme. Hver nasjon burde, i følge Hamilton, forsøke å eie sin egen nasjonale forsyning. Det omfatter bl.a. livsopphold, beboelse, klær og forsvar (Gilpin,

1987, s. 181). Proteksjonisme en politikk som sikter mot å beskytte innenlandsk produksjon mot konkurranse fra utenlandske produsenter, gjennom handelspolitiske virkemidler som importavgifter, f. eks. toll (Østerud, 1997, s. 230). Beskyttelsen mot utenlandsk handel gjør at staten isolerer seg fra verdensmarkedet, og er mindre avhengig av utenlandsk import. Nasjonalistenes fremste mål er derfor ikke frihandel, men statsbygging og industriell kraft. Industrialisering er det primære målet for nasjonal politikk, fordi det gir ringvirkninger (eksternaliteter) til økonomien og fører til utvikling. I tillegg er industrien tilknyttet økonomisk selvforsyning og politisk autonomi. Til slutt verdsetter nasjonalister betydningen av industrien fordi det er grunnlaget for militærmakt og sentralt for nasjonal sikkerhet (Gilpin, 1897, s. 33). Industrien skal bidra til høy verdiskapning av nasjonal produksjon og vil stimulere den økonomiske veksten.

2.4 Kritikk av perspektivene

Som vi har sett består liberalismen og nasjonalismen av svært ulike antakelser og forpliktelser, og deres oppfattelse av naturen og konsekvenser av et verdensmarked står i konflikt. I denne delen av oppgaven skal jeg ta for meg Gilpin sin kritikk av økonomisk liberalisme og økonomisk nasjonalisme, og se på deres utfordringer. Kritikken av ideologiene vil være relevant for å forstå hvorfor Trump mener det liberale handelssystemet mangler troverdighet.

2.4.1 Kritikk av økonomisk liberalisme

Konseptet med økonomisk liberalisme er å effektivisere og maksimere den totale velstanden i et samfunn. Dette målet baseres på den grunnleggende antakelsen om at mennesker er rasjonelle økonomiske aktører i et konkurransedyktig marked. I følge liberalistene består en liberal verden av en homogen, rasjonell og lik gruppe individer som lever i verden uten regler og sosiale begrensninger. De har også en oppfattelse om at økonomiske regler skal gjelde for alle uansett hvor og hva de har startet med. Kritikere mener disse antakelsene er urealistisk i den ekte verden, og at liberale økonomer har en tendens til å glemme iboende begrensninger. Mennesker er komplekse og ulike, og ditt utgangspunkt vil være avgjørende for hvor du ender opp. Teorien har i tillegg en tendens til å se bort fra konseptet om rettferdighet og at egenkapital er utfallet for din økonomisk aktivitet (Gilpin, 1987, s. 43, 44, 45).

Som nevnt består liberalistiske ideen om individualisme, som frihet og privat eiendom, og en minimal innblanding av staten. Det liberalistiske økonomiske systemet består derfor av et fritt marked med private selskaper, både nasjonale og transnasjonale, og den økonomiske makten ligger i markedet. Mye av kritikken mot det “frie markedet” er på bakgrunn av ulikheter og negative eksternaliteter.² Mange vil påstå at de rike vil ha en tendens til å kunne samle større rikdom i et fritt marked. Konseptet om privat eiendom gjør det mulig å formidle arv og rikdom i fremtidige generasjoner, og egenkapital vil derfor være utgangspunktet for din økonomiske situasjon. Rike mennesker vil derfor få bedre muligheter enn fattige mennesker, og vil være med på øke de økonomiske forskjellene i et samfunn (Pettinger, 2012).

2.4.2 Kritikk av økonomisk nasjonalisme

Økonomisk nasjonalisme har stått sterkt i samfunn i mange hundre år, og består av mange teoretiske styrker for hvordan å styre en økonomi. Likevel vil en teori som alle andre teorier, inneholde svakheter som kan utfordres og kritiseres. I denne delen skal jeg derfor ta for meg Gilpin sin kritikk av økonomisk nasjonalisme, og se på teoriens svakheter.

Nasjonalister har en tendens til å tro at internasjonale økonomiske relasjoner utelukkende og til enhver tid er et null-sum-spill. Det betyr at en stats gevinst vil være en annen stat sitt tap. Nasjonalister mener også at all form for handel, investeringer og andre typer for økonomiske relasjoner først og fremst fører til konflikt. Gilpin kritiserer disse sterke antakelsene og påpeker at økonomisk samarbeid mellom stater kan gi gjensidig gevinst, og at det er muligheter for å nytte alle på grunnlag til den internasjonale markedsøkonomien (Gilpin, 1987, s. 47).

Nasjonalistenes vektlegging av proteksjonisme og industrialisering kan også kritiseres. Selv om de fleste industrimakter har hatt en sterk beskyttet stat, er det ikke nødvendigvis tilfellet at handelsbeskyttelse fører til økonomisk utvikling og effektivitet. Høy produksjonsvekst i mange land har ført til ineffektive næringer og en svak økonomisk utvikling (Kindleberger, 1978, s. 19-38). Eksempelvis har Taiwan og Sør-Korea sin økonomi, basert på konkurransedyktig eksportindustri og begrenset proteksjonisme, fått til en bedre vekst enn de

---

² Eksternaliteter er utilsiktede virkninger av en handling. For den som foretar handlingen, betyr virkningene lite, og tar derfor ikke hensyn til dem, men virkningene kan ha stor betydning for samfunnet som helhet, og i denne sammenheng vil virkningen være negativ (Dedekam, 2002, s. 388).

mindre utviklede land som har forsøkt å industrialisere seg bak høye tollmurer (Gilpin, 1987, s. 49).

Økonomisk nasjonalisme baserer økonomien sin på selvforsyning gjennom industrialisering og jordbruk. Dette skal gi økonomisk vekst og utvikling. Plassering av økonomiske aktiviteter er derfor avgjørende for den industrielle og teknologiske utviklingen. Et stats økonomiske og politiske forhold er derfor preget av hvor utviklet og industrialisert landet er i det internasjonale systemet (Gilpin, 1987, s.49). Gode forutsetninger for jordbruk, naturressurser og teknologisk utvikling vil derfor være avgjørende for en stats maktposisjon, fordi rikdom fører til makt.

3. Metodedel

I oppgavens forskningsdesign har jeg benyttet såkalt “mixed methods”, som er en stadig mer aktuell metodisk tilnærming, og anerkjent som det tredje “forskningsparadigmet”, sammen med kvalitativ- og kvantitativ forskning. Hovedantakelsen er at man kombinerer elementer fra både kvalitative og kvantitative data for å få en mer komplett forståelse av forskningsobjektet (Johnsen, Onwuegbuzie & Turner, 2007, s. 123).

Trump's handelspolitikk er et relativt nytt forskningsfelt, som gjør at feltet ikke består av et stort utvalg av data og analyse. Jeg har derfor valgt å bruke denne metoden, fordi jeg tror kombinasjonen av mitt utvalgte kvantitative og kvalitative materiale vil kunne forklare årsaksfaktorene på en god måte.

Den kvantitative delen av oppgaven består av empiriske data og statistikk for å illustrere bruttonasjonalprodukt i verdensøkonomien fra 1960 og frem til i dag, Kina sin økonomiske vekst etter 1980-tallet, budsjettbalansen til USA, med og uten Kina, og de økte lønnsforskjellene i USA.

Den kvalitative delen vil ta for seg de konkrete tiltakene USA, spesifikt Trump-administrasjonen, har gjort for å isolere seg mer fra det liberale handelssystemet. I tillegg har jeg brukt uttalelser fra president Trump som gjenspeiler hans kritikk mot frihandelsavtaler og dagens handelssystem.

Mye av mitt empiriske materiale tar utgangspunktet til forskningen til Arne Melchior, seniorforsker ved NUPI. Han forsker på internasjonal handel, og har publisert mye ny litteratur om Trump's handelspolitikk.

Jeg har valgt å dele empiridelen inn i to deler. Første del omhandler det globale handelssystemet etter den kalde krigen og frem til i dag. Siste del består av de økonomiske og politiske årsakene til USA sin manglende tillit til det liberale handelssystemet. Metoden, “mixed method”, benyttes i den siste delen av empiridelen, hvor jeg kombinerer kvantitative og kvalitative elementer i årsaksforklaringen.

4. Empiridel

Siden etterkrigstiden med USA i ledelsen for det globale handelssystemet, har verdensøkonomien bestått av en “harmonisk” enighet om liberale økonomiske spilleregler. Graden av lave tollbarrierer, frihandelsavtaler og den gjensidige avhengigheten har økt i takt med globaliseringen. Situasjonen i dag er annerledes, og handelspolitikken under president Donald Trump er et historisk brudd. Globale økonomiske trender har blitt dypt berørt av den proteksjonistiske politikken til Trump, og bølgen av nasjonalistiske trekk sprer seg verden over. Mangel på tillit til internasjonale institusjoner, innføring av avgifter på en rekke importerte produkter, handelskrig mot Kina og en mer isolerende internasjonal politikk, gjør Trumps handelspolitikk til et radikalt brudd med fortiden.

4.1 Internasjonal handel etter den kalde krigen, med fokus på USA og Kina sin rolle

I denne delen av oppgaven skal jeg ta for meg verdensordenen etter den kalde krigen, og se på USA sin rolle i det globale handelssystemet for å illustrere hvorfor Trump sin økonomiske politikk er et historisk brudd. USA sine liberale verdier, opprettelsen av institusjoner og multilaterale avtaler, og den økte globaliseringen vil stå i fokus. Jeg vil også se på Kina sin økende innflytelse i den internasjonale økonomien de siste tiårene, og belyse hvilken relevans dette har hatt for USA sin økonomiske politikk i dag.

4.1.1 USAs rolle etter den kalde krigen

Den kalde krigens rivalisering mellom USA og Sovjetunionen var langvarig og seig, og bestod av en kamp om ideologi og militærkapasitet. Etter kommunismen og Sovjets fall, var det ingen tvil om hvem som var verdens regjerende leder. Amerika dominerte det globale systemet, både økonomisk og militært, i tillegg til å ha eierskap til myke maktmidler som verdier og ideologi. Verden bestod av en unipolar verdensorden³ og USA fikk muligheten til å forme ordenen etter sine ønsker, da ingen stoppet dem. Det ble en ny og fredelig tid, og de liberalistiske ideene skulle gjelde for “alle”. Tankegangen om demokrati vant frem, og verdensordenen skulle baseres på frie politiske og internasjonale institusjoner (Kissinger, 2014,

---

³ En struktur innenfor det internasjonale systemet hvor det er én stat som utøver overveiende makt (Nye & Welch, 2014, s.6).

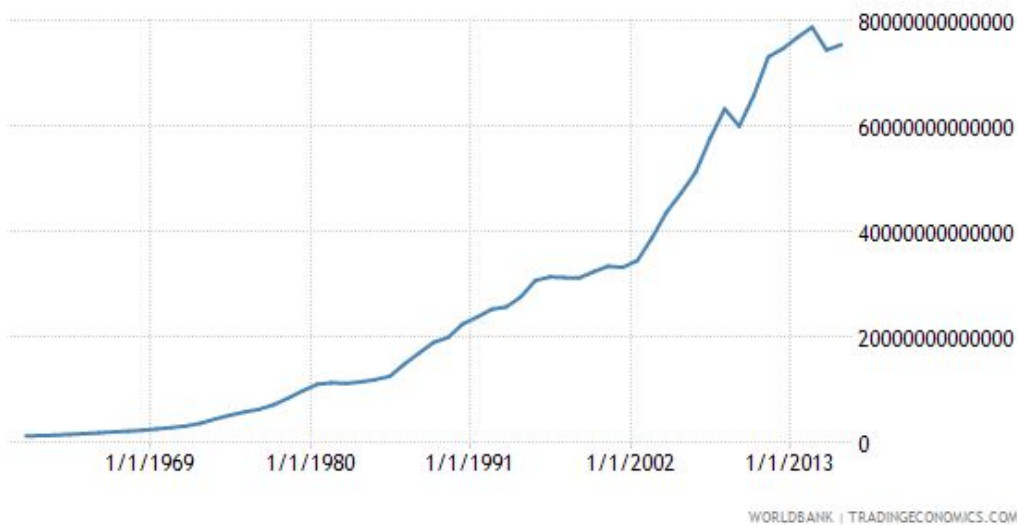
s. 236 og 315). Liberalismens oppfattelse av orden, hvor forholdet mellom økonomi og politikk, kombinert med det sosiale aspektet som verdier og ideologi, fikk større betydning. Vektleggingen av transnasjonale aktører og multilaterale institusjoner får en økende innflytelse, og en økonomisk integrasjonen på tvers av selskaper og stater ble en forutsetning (Nye & Welch, 2013, s. 64-70).

4.1.2 Globaliseringens oppblomstring

Globalisering har eksistert i mange ulike varianter helt siden 1400-tallet, men den har hatt sin sterkeste vekst det siste århundre. Den moderne globaliseringen karakteriseres som “thicker and quicker”, og gjenspeiler de økonomiske, kulturelle og militære forholdene som eksisterer i dag (Nye & Welch, 2013, s. 258).

Den økonomiske integrasjonen vokste raskt i kjølvannet av liberaliseringbølgen etter den kalde krigen, hvor stater fulgte politikken om økt handel, investering og migrasjon på tvers av landegrenser. Liberalisering av internasjonal handel og kapitalbevegelser er nødvendige forutsetninger for globalisering. Det såkalte “verdensmarkedet” har blitt et produkt av kapitalismens vekst, og vi kan derfor si at globaliseringen har vært en tendens i hele kapitalismens tidsalder. Et mye brukt mål på graden av globalisering, dvs. økonomisk integrasjon og internasjonal arbeidsdeling, er veksten i verdenshandelen, av eksport og import (Skarstein, s. 28, 1998). Etableringen av en markedsliberalisme og et felles verdensmarked har hatt mange økonomiske fordeler. Det frie markedet og den økonomiske integrasjonen mellom stater har gitt en kraftig økonomisk vekst siden 80-tallet, vist ved en kraftig økning i det samlede bruttonasjonalproduktet (BNP) i verden (figur 4.1). Dette har vært et springbrett for flere utviklingsland til å komme seg ut av fattigdom.

Figur 4.1 viser bruttonasjonalprodukt (BNP) i verden, målt i dollar, fra 1960- i dag

Kilde: "World GDP", 2016, Trading economics

4.1.3 Institusjoner og multilaterale avtaler

En viktig del av liberaliseringen og globalisering i etterkrigstiden var USA sin opprettelse av internasjonale institusjoner som skulle opprettholde en åpen og internasjonal økonomi, og sikre et sikkerhetsmessige internasjonalt samarbeid.

Markedsliberalismen ble programfestet gjennom institusjoner som Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), The General Agreement on tariffs and trade (GATT), International Monetary Fund (IMF), Verdensbanken og opprettelsen av EUs "indre marked" (Skarstein, 1998, s. 32). Institusjonene sin hensikt var å koordinere internasjonal økonomisk politikk, fremme internasjonalt pengesamarbeid og bidra til økonomisk vekst. GATT, senere endret til World Trade Organization (WTO), etablerte regler for liberal handel, og har vært viktig i forhandlingene om å senke handelsbarrierer og i arbeidet med å fremskynde globaliseringen. I tillegg til de grunnleggende økonomiske avtalene, har det i den senere tid vært en eksplosjon i etableringen av frihandelsavtaler og institusjoner på tvers av land. Fra omkring 1990 økte antall frihandelsavtaler kraftig, fra ca 70 i 1990 til ca 300 i 2010 (Melchior, 2018, s. 37). Et eksempel på en slik handelsavtale er Trans-Pacific Partnership (TPP), ferdigforhandlet i 2015, som er en frihandelsavtale mellom stater i Stillehavsområdet, med intensjon om å opprettholde liberaliseringen av handel og investeringer, og økt økonomisk samkvem mellom sentrale land på begge sider av Stillehavet

(Utenriksdepartementet, 2015). Senere i oppgaven skal jeg ta for meg USA sin utmeldelse av TPP.

4.1.4 Kina sin fremvekst

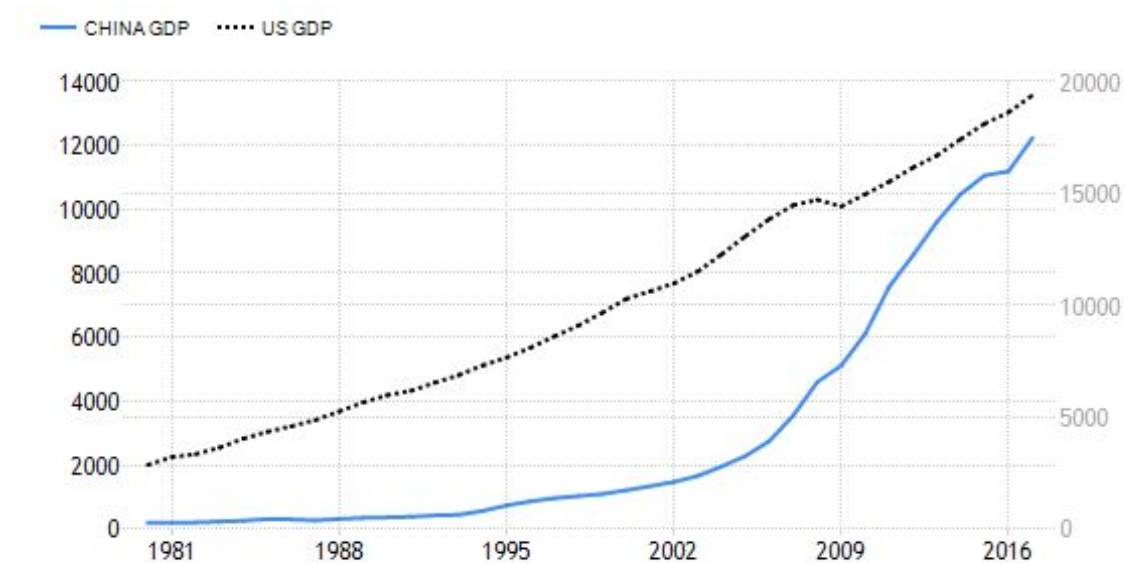
En viktig variabel i årsaksforklaringen til USA sin handelspolitikk i dag, er Kina sin formidable økonomiske vekst, og hvordan dette har påvirket verdensøkonomien. Veksten i Asia, spesielt i Kina, er den mest markante hendelsen i verdensøkonomien de siste 50 årene, hvor Asia sin andel av verdenshandelen har vokst spektakulært (Melchior, 2018, s. 115).

På slutten av 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet initierte Kina en rekke økonomiske reformer, hvor man gradvis åpnet opp for økonomiske relasjoner med omverden. Etter innføringen av reformene har Kina utviklet seg fra å være en råvare- og innsatsvareeksportør til å bli en viktig eksportør av konsum- og kapitalvarer (Haugen, 2003). Denne liberaliseringspolitikken førte til en kraftig økonomisk vekst, og Kina har gradvis tilpasset seg det globaliserte økonomiske systemet. Handelspolitikken knyttet til Asia ble plutselig viktigere og Asias deltakelse i handelsavtaler ble nødvendig. Kina ble WTO-medlem i 2001, og det var globalisering i harmoni (Melchior, 2018, s. 2).

Figur 4.2 viser utviklingen av BNP i Kina og USA fra 1980 og frem til idag. Bruttonasjonalproduktet i Kina var verdt 12237,70 milliarder dollar i 2017, mens BNP var rekordlav på 47,21 milliarder dollar i 1962. I dag representerer Kinas BNP 19,74 prosent av verdensøkonomien (Trading economics, 2017).

Veksten i Asia og Kina har forårsaket en smertefull industriell tilpasning på verdensmarkedet og friksjon i handelspolitikken. Lav pris på varehandel, billig arbeidskraft og teknologisk utvikling har gjort Kina til et av verdens mest ettertraktede land for industriproduksjon, og utkonkurrert de fleste industriland (Melchior, 2018, s. 115). Likevel er det viktig å presisere at Kina fremdeles er et relativt fattig land, med store økonomiske og sosiale ulikheter (Kjelsrud, 2012).

Figur 4.2 viser bruttonasjonalprodukt (BNP) i Kina og USA, målt i dollar, fra 1980 frem til i dag

Kilde: "China GDP", 2017, Trading economics.

4.2 Årsaker til USA sin nye handelspolitikk

Trump ble valgt til USAs president i 2016 med en dagsorden som kolliderer med flere tiår av etablert amerikansk politikk, og står i strid med den eksisterende liberale og globaliserte verdensøkonomien. I valgkampen truet Trump med å "rive i stykker handelsavtalene", og han har innført en rekke omstridte tiltak for å beskytte landet sitt. Han fremmer økonomisk nasjonalisme og proteksjonisme, og har lovet folket sitt "America first". Arne Melchior, forsker ved NUPI, mener at Trumps handelspolitikk er et historisk brudd, og at det innebærer slutten på 70 år med USA i ledelsen for det globale handelssystemet (Melchior, 2017, s. 5). Men hva er årsakene til Trump sin proteksjonisme, og hvilke mekanismer ligger til grunn for at USA har mistet sin tillit til det liberale handelssystemet?

I denne delen av oppgaven skal jeg ta for meg økonomiske og politiske årsaker til Trump sin handelspolitikk. Datagrunnlaget vil bestå av kvantitativ statistikk, konkrete hendelser og tiltak, og Trump sin retorikk og uttalelser som gjenspeiler hans politikk.

Trump sin handelspolitikk er sammensatt og kompleks, og har oppstått på bakgrunn av mange faktorer. Jeg har likevel valgt å fokusere på de årsakene jeg mener er mest relevant for denne oppgaven, men vil ikke utelukke andre faktorer og deres betydning.

Handelsunderskudd, opplevelse av urettferdig konkurranse, økte forskjeller og USA sin selvråderett er årsaker som jeg legger til grunn for USA sin proteksjonistiske handelspolitikk.

4.2.1 Økonomiske årsaker; handelsunderskudd og økte forskjeller

En viktig faktor for Trump sin handelspolitikk er USA sitt betydelige handelsunderskudd . Handelsunderskudd er differansen mellom verdien av det landet eksporterer (varer og tjenester de selger til utlandet) og det landet importerer (det de kjøper fra utlandet). Et underskudd på handelsbalansen vil bety at landet importerer mer verdi enn landet eksporterer (Synnestvedt, s. 24, 2010). USA sin handelsbalanse siste 50 år er vist i figur 5.1.

Figur 5.1 viser USA sin handelsbalanse for varer og tjenester i prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP) fra 1946 til 2016

Kilde: "Handelspolitikken under Trump," av A. Melchior, 2017, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, s. 10. Copyright 2017, U.S Bureau of Economic Analysis.

Som vi ser illustrert, bestod USAs økonomi av et formidabelt handelsoverskudd rett etter 2. verdenskrig. Utover 1980-tallet økte handelsunderskuddet kraftig, som følge av president Reagans budsjettunderskudd med lavere skatter og høyere militærutgifter. Økt import fra Japan var også en del av bildet (Melchior, 2017, s. 10). Reagan-administrasjonen innførte proteksjonistiske tiltak som importbarrierer, og presset Japan og andre utenlandske

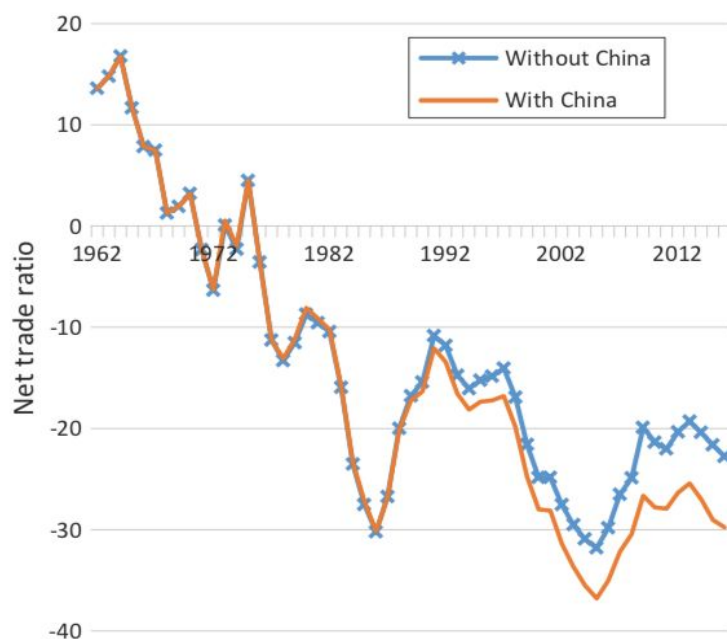
leverandører til å redusere deres eksport av bl.a. biler og stål, for å gjenopprette økonomien og motvirke det store handelsunderskuddet. Om tiltakene hjalp er det fremdeles uenigheter om (Irwin, 2017, s. 47).

Utover 1990-tallet vokste handelsunderskuddet igjen, og den økte importen fra land som bl.a. Kina var medvirkende. Industrien i USA blir en mindre del av den amerikanske innenlandsøkonomien, og de får en økende avhengighet av import fra Kina. Det amerikanske markedet for tjenester har økt betydelig, men antall industrijobber har blitt langt færre (Scott, 2017). Handelsoverskuddet for tjenester er likevel ikke nok til å kompensere for underskuddet i varehandelen (Melchior, 2017, s. 10). I februar 2019 utgjorde det amerikanske handelsunderskuddet 49,4 milliarder dollar (Trading economics, 2019).

President Donald Trump peker på utlandet, og spesielt Kina, som årsak til USA's store handelsunderskudd. Trump-Administrasjonen påstår at Kina dreper amerikanske produksjonsjobber og at handelen med Kina utgjør en urettferdig konkurransesituasjon, og at dette er grunnen til det amerikanske handelsunderskuddet (Melchior, 2018, s. 116).

Ifølge en rapport fra Economic Policy Institute har handelen med Kina kostet USA 3,4 millioner jobber (74,3 prosent av industrijobbene) i perioden 2001 til 2015. Dette er jobber innenfor industrien (elektronikk, tekstil, klær etc.) og eksporterende næringer som landbruksprodukter, kjemikalier, maskiner og matproduksjon. Produksjon av teknologiprodukter, hvor USA før var ledende, domineres nå av Kina. I 2015 hadde USA et handelsunderskudd med Kina på 120,7 milliarder dollar for avanserte teknologiprodukter, og dette underskuddet var ansvarlig for 32,9 prosent av det totale underskuddet for varehandel mellom USA og Kina (Scott, 2017, s. 1 og 2). Kina er ansvarlig for en stadig større del av USAs handelsunderskudd, men det er viktig å presisere at dette primært skyldes at Kina har blitt større og ikke at handelsbalansen med Kina er særlig forverret (Melchior, 2017, s. 10)

Figur 5.2 viser USA sin handelsbalanse med verden med og uten Kina fra 1962-2017 hvor handelsbalansen er angitt som “net trade ratio”, beregnet med formelen: $100 * (x - m)/(x + m)$, hvor “x” er eksport og “m” er import

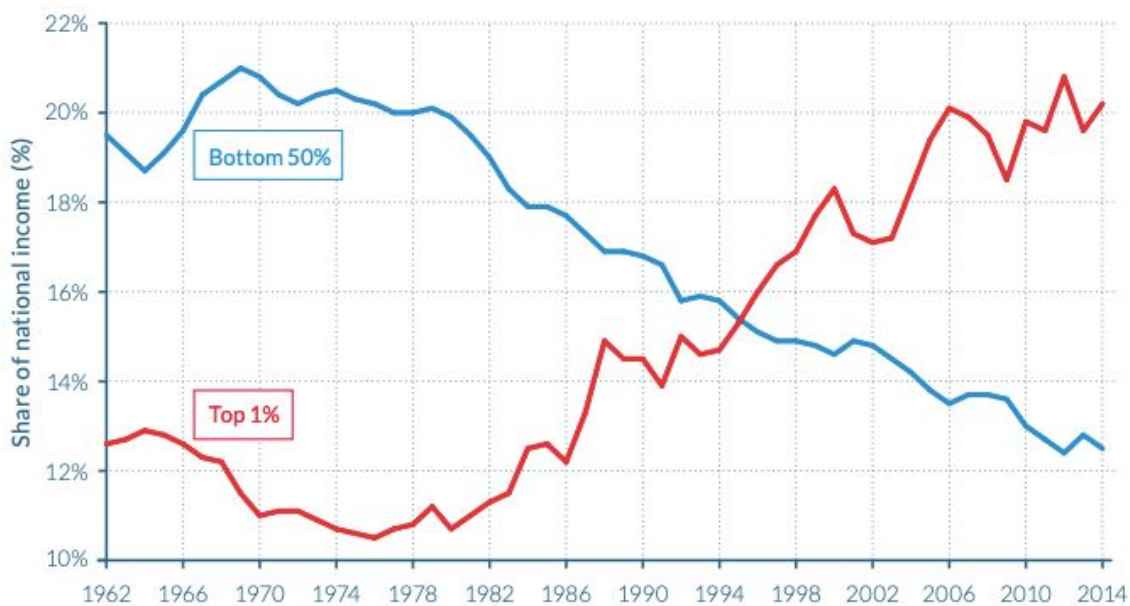
Kilde: “Free Trade Agreements and Globalisation”, av A. Melchior, 2018, Oslo: Palegrave Macmillan, s. 117. Copyright 2017, WITS/COMTRADE:

Figur 5.2 illustrerer at etter 1990 bidro Kina til et større handelsunderskudd, men den store trenden er lik med og uten Kina. Melchior trekker frem at det amerikanske handelsunderskuddet ikke forårsakes hovedsakelig av en urimelig handelspraksis fra Kina, men at det er en fellestrend som gjelder for amerikansk handel generelt. Trump-administrasjonens arbeid med skattelettelser, deregulering, økt finansiering av infrastruktur og andre tiltak for å øke den økonomiske veksten vil også ha en betydning for handelsunderskuddet (USTR, 2017, s. 5).

I tillegg til handelsunderskudd, har USA slitt med økende økonomiske forskjeller og lav lønnsvekst. Reallønna for vanlige arbeidere i USA har vært mer eller mindre konstant siden 1960-tallet og frem til i dag, og globaliseringen har gått hardest utover det amerikanske arbeidsmarkedet for hvite menn med lav utdanning (Melchior, 2017, s. 24 og 25). Innvandring har bl. a. bidratt til å holde lønningene i middelklassen nede.

USA har opplevd økende inntektsforskjeller, og World Inequality Report (WIR) dokumenterer at forskjellene har økt raskt siden 1980, hvor den fattigste halvdel av befolkningen i USA får mindre og mindre, mens de aller rikeste blir rikere, illustrert i figur 5.3. Stagnasjonen av inntektene til 50 % av de fattigste, i forhold til økningen i inntektene til topp 1%, har ifølge WIR vært den mest slående utviklingen i USAs økonomi de siste fire tiårene (WIR, 2017, s. 78).

Figur 5.3 viser utviklingen av øverste 1 % og laveste 50% sin andel av samlet inntekt før skatt i USA fra 1962-2014:

Kilde: “World Inequality Report”, 2018, F. Alvaredo., L. Chancel., T. Piketty., E. Seaz og G, Zuchman, s. 70. Copyright 2017, WID.world.

4.2.2 Økonomiske årsaker; handelsavtaler som et null-sum-spill

President Trump har lovet å endre handelspolitikken for å redusere handelsunderskuddet. Kamp mot det Trump mener er urettferdige hindringer for USAs eksport er en av presidentens handelspolitiske mål (Melchior, 2017, s. 6). “We must protect our borders from the ravages of other countries making our products, stealing our companies, and destroying our jobs”, sa Trump 20. januar 2017 (Whitehouse, 2017). De eksisterende handelsavtalene får mye av skylden for det store handelsunderskuddet, og han stiller seg kritisk til mange av dem. Det tok ikke mange dager i Det hvite hus før han trakk han seg ut av den ferdigforhandlede TPP-avtalen i Stillehavsområdet, og fremmet ønske om å reforhandle North American Free

Trade Agreement (NAFTA), en frihandelsavtale mellom USA, Canada og Mexico (Melchior 2017, s. 5). Det store handelsunderskuddet med Mexico er mye av årsaken til Trumps angrep mot NAFTA, og han stiller krav til reforhandlingene som verken Mexico eller Canada kan innfri (Ødegård, 2017). Når det gjelder TPP uttalte Trump under valgkampen i 2016: “The Trans-Pacific Partnership is another disaster done and pushed by special interests who want to rape our country” (Lima, 2016). Melchior mener at denne avtalen tar opp flere av punktene til Trump angående urettferdig handel, statsselskaper, valutaproblematikk og miljø, og at det derfor er underlig at han trakk seg ut av avtalen (Melchior, 2017, s. 12).

Handelsavtaler er, ifølge Trump, ikke lenger vinn-vinn men et nullsumspill om handelsbalansen, hvor en part vinner på bekostning av at den andre parten taper. Han mener USA har blitt lurt inn i elendige avtaler og at de blir utnyttet av det globale markedet (Ødegård, 2017). Trump sin intensjon er å forhandle nye og bedre handelsavtaler, og han mener at USA i altfor lang tid har signert handelsavtaler uten de ønskede resultatene. Trump-Administrasjonen uttalte i 2017 at de vil vektlegge bilaterale avtaler (avtaler mellom to stater), med fokus på rettferdig handel, og at de ikke vil nøle med å bruke alle mulige rettslige tiltak mot urettferdig virksomhet (USTR 2017, s. 6). Denne handelspolitikken har få støtteerklæringer til internasjonalt samarbeid, som beveger seg i en mer nasjonalistisk retning enn før.

4.2.3 Økonomiske årsaker; urettferdig konkurranse og tollavgifter

Trump sin kritikk til verdenshandelen blir også underbygget i hans uttalelser om arbeidsmarkedet i USA. “Buy American and Hire American. Protection will lead to great prosperity and strength” sa Trump 20. januar 2017. Millioner av amerikanske industrijobber har blitt borte til fordel for billigere arbeidskraft i Asia. Trump har gjort en rekke tiltak for å prøve å beskytte amerikanske selskaper. Innføringen av toll på importvarer fra utlandet har utløst en såkalt “handelskrig”, hvor land etablerer en handelsbarriere overfor et annet land, og det andre landet svarer med å gjøre det samme (Pilsborg, 2018). Tollmurene innføres for å svekke den andre parten, og brukes som et våpen. Trump har innført toll på bl.a. stål og aluminium fra Europa, Canada, Mexico og Kina for å beskytte USAs egne industri. Hensikten er å skape flere arbeidsplasser innen en bestemt sektor, og politikken symboliserer en proteksjonistisk tankegang. De andre landene svarte med å innføre toll på import fra USA, og det resulterte i en gjensidig handelskrig (Pilsborg, 2018).

Handelskrigen med Kina har det siste året vært svært anspent, og innføringen av straffetoll på hverandres importvarer har bidratt til negative konsekvenser for begge landenes økonomi.⁴ I dette tilfellet mener USA at Kina manipulerer valuta og dermed dumper varer, som hindrer fri konkurranse for amerikanske selskaper i Kina (Ask, 2018). Mye av årsaken til USA sin manglende tillit til det liberale handelssystemet er nettopp dette. Amerikanerne mener industriarbeidsplasser og middelklassen utkonkurreres av urettferdig konkurranse på grunn av Kinas lave standarder for helse, miljø og arbeidsliv, valutamanipulasjon, skjulte subsidier, tyveri av teknologi og atferd som hindrer konkurranse (Melchior, 2017, s. 6).

I tillegg til handelskrig, er USA en stor forbruker av anti-dumping-tiltak for å beskytte økonomien sin mot Kina. Anti-dumping-tiltak er en proteksjonistisk tariff (toll) som en innenriks myndighet pålegger utenlandsk import som de mener er priset under markedsverdi. Dumping er prosessen hvor et selskap eksporterer et produkt til en pris som er lavere enn den normale prisen i sitt eget hjemmemarked (Kenton, 2019). WTO har regler for når anti-dumping-tiltak er tillatt, og tiltakene kan benyttes når dumping er en reell trussel mot den konkurrerende innenlandske industrien. Tolkningen av disse reglene er det uenigheter om, og dette har ført til en konflikt mellom USA og WTO. Utfordringen oppstår når land utnytter reglenes handlingsrom og misbruker de til proteksjonisme (Melchior, 2017, s. 18).

4.2.4 Politisk årsak; USA sin selvråderett

Trump fremmer sitt nasjonalistiske budskap gjennom uttalelsene “America first” og “we will make America strong again”. Presidenten har hatt flere kampsaker, men et av de viktigste målene er å forsvare USAs selvråderett over handelspolitikken, og etterleve egen handelslovgiving (Melchior, 2017, s. 8). Selvråderett er synonymt med bl.a. suverenitet, selvbestemmelse og autonomi, og går ut på nasjonens rett til å bestemme over sin egen utvikling (Østerud, 1997, s. 253). Full økonomisk selvråderett innebærer at myndighetene bestemmer rammebetingelsene for økonomisk aktivitet i landet uten andre begrensninger enn de som følger av interne og naturgitte forhold (Bergo, 2001). For å oppnå en slik selvråderett er staten avhengig av å gjennomføre handlinger og ta avgjørelser som ikke hindres av noen andre aktører.

---

⁴ Straffetoll er en forhøyet toll som en stat pålegger importvarer, fordi en mener at produsenten enten driver med dumping og/eller ulovlige subsidier (Ask, 2018).

Motstanderne mot globalisering mener at samarbeidsavtaler og den gjensidige avhengigheten svekker staters suverenitet fordi det begrenser deres handlingsrom og politisk autonomi. Som nevnt tidligere støtter Ikenberry denne antakelsen, fordi multilateralisme gjør at staters handlinger er begrenset av vedtatte regler (Ikenberry, 2003, s.534). Eksempel på dette er USA sin svekkede tillit til WTO, fordi de hevder det skjer en gradvis endring av regeltolkningen som innsnevrer medlemmenes handlefrihet (Melchior, 2017, s. 8). Office of the United States Trade Representative (USTR) uttrykket dette i sin rapport fra 2017: «.. when the WTO adopts interpretations of WTO agreements that undermine the ability of the United States and other WTO Members to respond effectively to these real-world unfair trade practices with remedies expressly allowed under WTO rules, those interpretations undermine confidence in the trading system” (USTR, 2017, s.4). Uenigheten av tolkning av regler og urettferdig behandling undergraver USAs tillit til handelssystemet, og Trump-administrasjon sier de derfor vil handle aggressivt etter behov for å motvirke denne typen oppførsel. Trump har åpenlyst truet med å bryte med WTO dersom USA ikke får det som de vil (Melchior, 2012, s 8).

5. Analyse- og drøftingsdel

I denne delen av oppgaven skal jeg fortsette å drøfte videre den empiriske dataen, og bruke teorien om økonomisk nasjonalisme og økonomisk liberalisme til å analysere årsaksfaktorene til Trumps handelspolitikk. I tillegg vil jeg drøfte hvorfor Trumps politikk er et historisk brudd og mulige konsekvenser hans politikk kan ha for verdensøkonomien og for verdensordenen.

5.1 Historisk brudd

I denne oppgaven har jeg påstått at Trump sin handelspolitikk er et historisk brudd, og at det innebærer slutten på 70 med USA i ledelsen for det globale handelssystemet, og den liberale verdensorden. Jeg skal nå drøfte hvorfor Trump sin handelspolitikk innebærer en radikal endring.

Siden etterkrigstiden, med USA som regjerende verdensleder, har det vært en harmonisk enighet om hvilke liberale spilleregler som gjelder i den internasjonale økonomien. Etableringen av markedssystem gjorde at verdensmarkedet vokste raskt, og var til interesse for både industrialiserte og mindre industrialiserte land. Men som nevnt, har økonomisk liberalisme vært et springbrett til økende økonomiske forskjeller, og skepsisen mot globaliseringen får økende oppslutning.

Trump sin handelspolitikk er et historisk brudd med fortiden, i den grad han kritiserer et eksisterende handelssystem med dype historiske røtter, som USA selv har vært en forkjemper for å etablere. Han mener systemet fungerer dårlig, og at globaliseringen ikke er til fordel for USA sin økonomi. Hans oppfatning av de etablerte frihandelsavtalene og institusjonene er at de ikke gir USA de økonomiske gevinstene som landet fortjener.

Globaliseringen får skylden for arbeidsledighet, sosiale problemer og stagnerende lønninger, og Trump mener at mange av amerikanerne har blitt globaliseringens tapere (Ødegård, 2017). Den harmoniske perioden bestående av en allmenn enighet om hvordan verdensøkonomien skal styres, er borte. Kritiske uttalelser om frihandelsavtaler, trusler om å trekke seg ut fra WTO, og innføring av handelskrig med Kina er tydelige tegn på at presidentens handelspolitikk strider med det liberale handelssystemet. Straffetoll på import og andre proteksjonistiske tiltak har også blitt innført tidligere i amerikansk historie (Reagan på

80-tallet), men Trump sin nasjonalistiske retorikk og manglende tillit til det multilaterale systemet, gjør hans handelspolitikk til et radikalt brudd med fortiden. Proteksjonistiske tiltak og skarp kritikk fra en av verdens mektigste mennesker undergraver institusjoner som WTO, som USA har jobbet lenge med å støtte, og som har vært betydningsfull for global fred og velstand.

5.2 Nasjonalistiske verdier

Mye av bakgrunnen for at Trump ble valgt til president var en misfornøyd befolkning som ønsket forandring. Kampsaken om å forsvare USAs selvråderett, med “Make America Great Again”, har fremmet en økende nasjonalisme i landet. Nasjonalistiske verdier vokser ofte frem som en reaksjon på endringsprosesser som oppleves skremmende eller negative. Trump har klart å skapt en frykt for alle andre som ikke er hans folk. Amerikanerne opplever at millioner av industriarbeidsplasser har blitt borte til fordel for Asias billige arbeidskraft, og migrasjon har presset lønningene ned. Økende forskjeller og lav lønnsvekst gjør at den “amerikanske drømmen” har falmet. USA er ikke like dominerende som de engang var, og behovet for å styrke sin suverenitet og beskytte landets økonomi mot utlandet stammer fra nasjonalismens idè om politisk autonomi og statskontroll. Det er en antakelse om at USA sitt handlingsrom og suverenitet er svekket på bakgrunn av samarbeidsavtaler og økende gjensidig avhengighet til andre stater. Trump og hans tilhengere mener dette har gått på bekostning av landets selvråderett, og at medlemskap i bl.a. WTO innsnevrer deres handlefrihet. Retorikken om “America first” har fått sterk oppslutning, og det har oppstått en optimisme om at handelspolitikken til Trump vil løse USA sine økonomiske utfordringer. Trump har blitt en stemme for “middelklassen” og industriarbeiderne som har mistet jobben, og hans nasjonalistiske verdier skaper engasjement.

5.3 Asymmetrisk handel

Trump sin handelspolitikk har store likheter med Gilpin sine teorier om økonomisk nasjonalisme. Selv om nasjonalister ikke utelukker liberal økonomisk politikk basert på samarbeid, mener teorien at økonomisk gjensidighet aldri er symmetrisk, men en kilde til konflikt og usikkerhet. Internasjonal handel er et nullsumspill, og frihandel undergraver nasjonal selvbestemmelse over økonomien. Denne nasjonalistiske teorien om internasjonal

økonomi kan enkelt videreføres til Trumps handelspolitikk, og hans oppfattelse av internasjonal handel. Han kritiserer handelsavtalene for å være urettferdig mot USA, og hevder at land som Kina blir en gratispassasjer som ikke etterfølger de globale spillereglene for handel. Uttrekningen av TPP, ønske om reforhandling av NAFTA, kritikk av WTO og handelskrig mot Kina og EU er konkrete tiltak Trump har iverksatt som underbygger hans antakelser om asymmetrisk handel. Trump oppmuntrer likevel til frihandel i en balansert form, men foretrekker bilaterale fremfor multilaterale avtaler, med fokus på rettferdig handel.

Nasjonalismens antakelse om at frihandel svekker industrialiseringens arbeidsplasser, stemmer også godt overens med Trump sin politikk. Nasjonalismen verdsetter industrialisering fordi det vil fremme egen utvikling og økonomisk vekst. Trump skylder på frihandelsavtaler og institusjoner for å ha utkonkurrert millioner av amerikanske industrijobber, og at det økende handelsunderskuddet er på grunn av import fra Kina. Behovet for å beskytte landets økonomi er derfor gjennom proteksjonistiske tiltak, med hensikt om å bidra til flere arbeidsplasser og verdiskapning innad i landet. "Buy American and hire American", vil i følge nasjonalister, stimulere den økonomiske veksten fordi verdiskapningen vil holde seg inne i landet. Det er uenighet om Trump sin løsning på det amerikanske problemet vil fungere. Gilpin kritiserer nasjonalismens antakelse om at handel til enhver tid er et null-sum-spill. Økonomisk samarbeid kan gi økonomisk nytte for alle, og økt handel vil gi gjensidig vekst (Gilpin, 1987, s. 49). Selv om USA sitt handelsunderskudd vokser, har USA sin liberalistiske handelspolitikk de siste 70 årene, basert på samarbeid og handel, vært grunnleggende for verdensøkonomien, og også USA sin enorme vekst.

5.4 Mangel på lederskap

Hvordan verdensøkonomien påvirkes av Trump sin handelspolitikk er det store uenigheter om, og består av mange utfall. I dette avsnittet skal jeg analysere mulige konsekvenser med Trump sin isolerende handelspolitikk.

Med fremveksten av nye og mer produktive konkurrenter, som Kina, setter den vestlige industrien under press. USAs unipolare verdensorden er ikke like tydelig som det var før, og deres evne til å ta globalt økonomisk lederskap blir mindre. Vestens dominans blir utfordret av fremvoksende stormakter som Kina, som potensielt får større innflytelse i det globale spillet. Etter hvert som Kina blir mektigere, vil de kunne få muligheten til å påvirke og forme

handelssystemet til deres interesse. Hvordan de vil bruke denne innflytelsen kan ha mange utfall.

Verdensøkonomien er avhengig av at statsledere tar lederskap og har tillit til grunnsteinene systemet er bygget opp av. Hvis trump mener handelssystemet mangler troverdighet, svekker det både USA og institusjonene sin legitimitet. Den globale verden er avhengig at de mektigste statene har økonomisk og politisk innflytelse, og vilje, til å drive en internasjonal dagsorden. Det innebærer å ha tillit til det eksisterende handelssystemet, og ta ansvar for samarbeid. Med Trump sin skeptiske retorikk og tvetydighet, vil legitimiteten til dagens økonomiske orden, samt USAs legitimitet, sakte men sikkert forvitne, og kan gjøre skade i den globale økonomien. Skaden kan bestå av spredning av proteksjonisme som fører til mindre internasjonal handel, og at flere land mister tilliten til etablerte og viktige institusjoner som er fundamentet for samarbeid. Fremvoksende stater som Kina vil kunne se nye muligheter ved sin økte innflytelse, og bli en potensiell utfordrer til USA. I følge liberalismen vil fravær av lederskap og Trump sin isolerende tendens svekke den fredsskapende dimensjonen knyttet til gjensidig avhengighet og samarbeid. Den økende spenningen mellom USA og Kina knyttet til handelskrig og maktforhold, vil være en spennende utvikling å følge med på i de neste tiårene.

6. Egen refleksjon

Avlutningsvis vil jeg gjøre noen refleksjoner over egen oppgave. Den består av tanker om behov for videre forskning på dette området, samt svakheter og styrker ved oppgaven.

6.1 Videre forskning

Hva slags virkninger Trump sin handelspolitikk har, vil være svært relevant å se på i videre forskning. Oppgaven min har vært begrenset i den grad at jeg hovedsaklig har fokusert på årsaker til Trump sin handelspolitikk, selv om jeg i noen grad også har kommet inn på mulige konsekvenser i analysedelen. Fagpersoner har ulike oppfatninger og forventninger om hvordan Trumps politikk vil slå ut, men det er vanskelig å predikere utfallet av det historiske bruddet. Videre forskning kunne fulgt utviklingen til Trumps politikk, og sett på konsekvensene på kortere og lengre sikt. Det globale handelssystemet påvirkes i stor grad av mektige ledere sin innflytelse, og etter hvert som årene går, vil det bli enklere å finne godt empirisk materiale for å se og forklare virkningene av Trumps politikk.

6.2 Styrker og svakheter ved oppgaven

Jeg har valgt å kombinere både kvalitative og kvantitative elementer i forskningsmetoden for å forklare årsakene til Trump sin manglende tillit til det liberale handelssystemet. Grunnen til det er at temaet er relativt nytt, og at det derfor ikke finnes nok kvantitative data som kan forklare Trump sin politikk. Det er i tillegg utfordrende å bevise graden av tillit til et økonomisk system med kun kvantitativ statistikk, og jeg har derfor også brukt kvalitativt materiale bestående av Trump sine uttalelser og politiske tiltak. Om det kvalitative grunnlaget er bra nok til å forklare Trump sin mistillit og årsakene til hans politikk kan være en svakhet. En svakhet er derfor i hvilken grad troverdigheten til mitt kvalitative materiale holder. Likevel vil jeg trekke frem at kombinasjonen av det kvantitative og kvalitative materiale, klarer å argumentere for mine funn og antakelser på en god måte.

Til slutt vil jeg vektlegge mitt utvalg av kilder og litteratur. Trumps politikk består av politiske uenigheter, og mye av litteraturen om Trump er farget av dette. En svakhet ved oppgaven kan derfor være at valg av kilder kan være farget av egen forståelse og tolkning.

7. Avslutning

Donald Trump ble stemmen til de amerikanske industriarbeiderne som har mistet jobben, og for tilhengerne hans ble han svaret på det amerikanske problemet. Med sin nasjonalistiske retorikk og skepsis til et økonomisk system USA selv har vært i front for å etablere, har han skapt engasjement og splittelse. Han vil gjenopprette den amerikanske drømmen, og isolere landet fra et økonomisk system han mener er urettferdig og som undergraver USA sin handlefrihet. Mekanismene som ligger bak den omstridte politikken er komplekse, og består av mange faktorer. Denne oppgaven har sett på fire årsaksforklaringer til hvorfor Trump mener det liberale handelssystemet mangler troverdighet. USAs handelsunderskudd er en stor utfordring, og Trump mener frihandelsavtaler og USA sin import fra Kina er mye av årsaken til dette. Antakelsene om urettferdig konkurranse med Kina på grunn av valutamanipulasjon og lave arbeidsstandarder, svekkelse av landets selvvråderett og en null-sum-forståelse av handel er også faktorer jeg har vektlagt i årsaksforklaringen. Trump sin løsning er å isolere USAs handelspolitikk fra verdensmarkedet, ved å trekke seg ut av og reforhandle frihandelsavtaler. Innføring av straffetoll og handelskrig gjenspeiler også Trump sin misnøye om spillereglene for internasjonal handel. Presidenten bruker store ord, men etter tre år i lederstolen har han klart å realisere flere av sine omstridte løfter.

Den proteksjonistiske politikken til Trump er et historisk brudd, fordi den strider i mot et økonomisk system med lang historie, basert på liberalistiske verdier. Striden har ført til en polariserende splittelse mellom de som tror på globalisme og internasjonalt samarbeid, og de som vil tilbake til sterkere nasjonalstater. Trump sine problemer er reelle, men for å løse utfordringene vil internasjonalt samarbeid fremfor isolasjonisme, være nødvendig. Oppblomstringen av økonomisk nasjonalisme vil kunne få en økende betydning i den globale økonomien, men det skal mye til å rive opp det liberalistiske systemets dype røtter.

8. Litteraturliste

Ask, A., O. (2018, 20. september). Syv ting du må vite om straffetoll og Trumps handelskrig. *Aftenposten*. Hentet fra:

<https://www.aftenposten.no/verden/i/9m4GO9/Syv-ting-du-bor-vite-om-straffetoll-og-Trump-s-handelskrig>

Bergo, J. (2001, 9. mai). Økonomisk selvråderett i en global økonomi. *Norges Bank*. Hentet fra:

<https://www.norges-bank.no/aktuelt/nyheter-og-hendelser/Foredrag-og-taler/2001/2001-05-09/>

Dedekam, A. jr. (2002). *Mikroøkonomi*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke.

Ellsworth, P.T. (1964). *The international economy*. New York: Macmillan.

F. Alvaredo., L. Chancel., T. Piketty., E. Seaz og G, Zuchman. (2018). World Inequality Report. Hentet fra: <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-full-report-english.pdf>

Gilpin, R. (1987). *The Political Economy of International Relations*. New Jersey: Princeton University Press.

Grønn, E. (2002). *Anvendt mikroøkonomi* (3. utg). Oslo: Cappelen

Haugen, H. (2003). Handel og økonomisk vekst i Kina: en analyse av sammenhenger og utvikling. *Samfunns- og næringslivsforskning AS*, 55(3). Hentet fra:

<https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/handle/11250/165638>

Heilbroner, Robert L. (1985). *The Nature and Logic of Capitalism*. New York: W.W. Norton.

Ikenberry, John. G, (2003). Is American Multilateralism in Decline? *Apsa*. Vol. 1(3): 533-550. <https://scholar.princeton.edu/gji3/files/isamericanmultilaterlaimindecline2003.pdf>

Irwin, Douglas A. (2017). "The False Promise of Protectionism." *Foreign Affairs* 96(May/June): 45–56. http://viet-studies.net/kinhte/FA_FalseProtectionanism.pdf

Johnson RB, Onwuegbuzie AJ, Turner LA. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*. 2007;1(2):112–33.

Kenton, W. (2019, 22. mars). Anti-dumping Duty. *Investopedia*. Hentet fra: <https://www.investopedia.com/terms/a/anti-dumping-duty.asp>

Kindleberger, C. P. (1978). *Economic Response: Comparative Studies in Trade, Finance and Growth*. Cambridge: Harvard University Press.

Kissinger, Henry (2015). *World Order*. New York: Penguin.

Kjelsrud, A.G. (2012). Økonomisk nedtur i vesten. *Norsk utenrikspolitisk institutt*. <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2012/OEkonomisk-nedtur-i-Vesten>

Knorr, Klaus. (1944). *British Colonial Theories, 1570-1850*. Toronto: University of Toronto Press.

Lima, C. (2016, 28. juni). Trump calls trade deal “a rape of our country”. *Politico*. Hentet fra: <https://www.politico.com/story/2016/06/donald-trump-trans-pacific-partnership-224916>

Mearsheimer, John J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton.

Melchior, A. (2017). *Handelspolitikken under Trump* (NUPI Notat 879). Hentet fra: <https://www.nupi.no/nupi/Publikasjoner/CRISTin-Pub/Handelspolitikken-under-Trump>

Melchior, A. (2018). *Free Trade Agreements and Globalisation. In the Shadow of Brexit and Trump*. Cham: Palgrave Macmillan

Nye, Joseph S., Jr. and David A. Welch (2013). *Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History* (10. utgave). Boston: Pearson Longman.

Pettinger, Tejvan. (2012, 28. november). *Criticism of Free Market Economics*. Hentet fra: <https://www.economicshelp.org/blog/glossary/criticism-free-market/>

Pilsborg, L. (2018, 18. november). Hva er en handelskrig? *Forskning.no*. Hentet fra: <https://forskning.no/marked-marked-eu-spor-en-forsker/hva-er-en-handelskrig/1259902>

Scott, Robert E. (2017). Growth in U.S - China trade deficit between 2001 and 2005 cost 3.4 million jobs. *Economic Policy Institute*. Hentet fra <https://www.epi.org/files/pdf/114752.pdf>

Skarstein, R. (1998). Globaliseringens politiske økonomi. *Vardøger* No. 24, s. 28-68.

Synnestvedt, Terje. (2010). *Makroøkonomi i korte trekk*. Oslo: Zigma Forlag

Trading economics. (2016). *World GDP*. Hentet fra:

<https://tradingeconomics.com/world/gdp-us-dollar-wb-data.html>

Trading economics. (2017). *China GDP*. Hentet fra: <https://tradingeconomics.com/china/gdp>

Trading economics. (2019). *United States Balance of Trade*. Hentet fra:

<https://tradingeconomics.com/united-states/balance-of-trade>

USTR (Office of the United States Trade Representative). (2017). 2017 Trade Policy Agenda and 2016 Annual Report of the President of the United States on the Trade Agreements Program. Hentet fra:

<https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/reports-and-publications/2017/2017-trade-policy-agenda-and-2016>

Utenriksdepartementet. (2015, 14. desember). TPP- Trans Pacific Partnership. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/handel/ud---innsiktsartikler/nyhetsbrev1/tpp/id2467054/>

Viner, Jacob. (1958). *The Long View and the Short: Studies in Economic Theory and Policy*. New York: Free Press.

White house. (2017, 20. januar). The Inaugural Address. Hentet fra:

<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/the-inaugural-address/>

Ødegård, P. O. (2017, 5. desember). Farvel til frihandelsavtaler. *VG*. Hentet fra:

<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/G1GQdB/farvel-til-frihandelsavtaler>

Østerud, Ø. (1997). *Statsvitenskapelig leksikon* (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget